

VOGEL IN DE KIJKER

WITWANGSTERN *Chlidonias hybridus* OP DE BEZINKINGSPUTTEN VAN TIENEN OP 25 MEI 2003

De waarnemingen in Tienen

In de late namiddag van zondag 25 mei werd er in Tienen een adulte Witwangstern in zomerkleed ontdekt door Michael Vandeput. Ook Gerrit Stockx, Jos Tuerlinckx en Erwin Hoebrechts, die op dat moment op de Bezinkingsputten aanwezig waren, kregen de vogel snel in beeld en konden de waarneming bevestigen. De vogel foerageerde meestal boven één van de vijvers, maar liet zich ook dikwijls bekijken boven de plas van het vlak naast gelegen reservaat "Tiens Broek". Enkele keren vloog hij ook boven de kleine poelen die in het reservaat liggen. De Witwang bleef gans de avond tot in de schemer aanwezig wat nog een aantal mensen de gelegenheid gaf om de vogel te bekijken. Slapen deed hij waarschijnlijk op afgestorven plantenstengels op één van de Bezinkingsputten. De volgende morgen was de stern niet meer aanwezig. Opvallend is dat daags voor de waarneming in Tienen, op 24 mei, er drie Witwangsterns over de Blauwschuurhoeve te Bierbeek vlogen.

Voor Tienen betrof deze waarneming de derde voor het gebied. De vorige waarnemingen waren :

- 29 mei 1993 : 2 ad. zomerkleed pleisterend
- 24 mei 1997 : 2 ad. zomerkleed kortstondig aanwezig

Opvallend : Alle drie de waarnemingen te Tienen gebeurden in de laatste decade van mei.

Voorkomen in België

Laten we eerst eens een opsomming maken van de overige in Vlaams-Brabant waargenomen Witwangsterns.

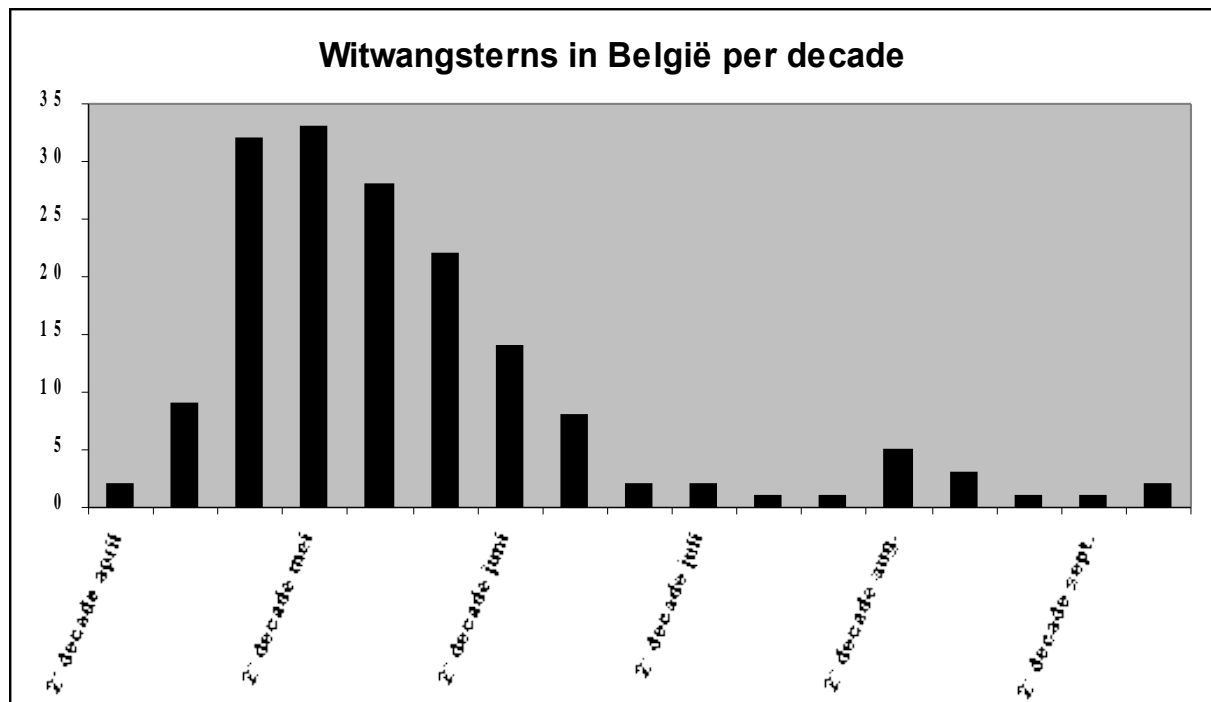
- 4 juni 1966 : Neerijse – 4 ex. 2de kalenderjaar
- 6 mei 1977 : Oud-Heverlee – 1 ex. 2de kalenderjaar
- 11 augustus 1981 : Kessel-Lo – 1 ex. 2de kalenderjaar
- 3 mei 1986 : St.-Agatha-Rode – 1 ex. 2de kalenderjaar
- 26 juni 1987 : St.-Agatha-Rode – 1 adult
- 12 mei 1988 : St.-Agatha-Rode – 1 ex. 2de kalenderjaar
- 14 mei 1992 : St.-Agatha-Rode – 9 ex.
- 17 mei 1992 : St.-Agatha-Rode – 3 ex.
- 2 juni 1996 : Bos van Aa - Zemst – 2 ex. (niet gepubliceerd)
- 18 april 2000 : St.-Agatha-Rode – 1 ex.
- 13 mei 2000 : Bos van Aa - Zemst – 2 ad. + 2 2de kj.

Deze gegevens komen (bijna allemaal) van de door Gunter De Smet verzamelde gegevens van Witwangsterns in België.

Uit de verzamelde gegevens zijn ook nog een aantal andere conclusies te trekken. Tussen 1800 en 1949 was het enige aanvaarde bewijs van de soort in ons land een verzameld exemplaar in 1853 bij Antwerpen. De periode na 1950 vraagt iets meer uitleg. Witwangsterns waren te homologeren door het BAHC t.e.m. 1979. Vanaf 1 januari 1980 t.e.m. 31 december 1992 was de soort niet meer te homologeren, maar daarna werd ze terug op de homologatielijst geplaatst. Ook werd gevraagd om de waarnemingen van 1980 tot 1992 alsnog in te dienen om een duidelijk beeld van het voorkomen te krijgen.

De door G. De Smet verwerkte data geven t.e.m. 1997 163 aanvaarde en geregistreerde waarnemingen betreffende 398 exemplaren. Daarbuiten zijn er van 1800 t.e.m. 2002 ook nog een heel aantal waarnemingen (>100 waarvan >90 van na 1993) die (nog) niet onderzocht zijn door het BAHC.

Enkel de aanvaarde en geregistreerde waarnemingen t.e.m. 1997 werden in onderstaande tabel weergegeven. Deze geven een heel mooi beeld van het voorkomen van de Witwangsterns. Het toevoegen van de niet onderzochte waarnemingen zou enkel de absolute aantallen veranderen, maar niet het globale spreidingspatroon.

Het is wel duidelijk dat mei en juni de beste maanden zijn om Witwangsterns bij ons aan te treffen. Het aantal waarnemingen in het najaar is aan de lage kant. Er zijn ook twee niet onderzochte waarnemingen die buiten deze 6 maanden vallen, deze zijn :

- 16 oktober 1993 : Liereman – Turnhout – 1 1ste kj
- 30 december 1994 : Denderbelle – 1 2de kj

Ook blijkt uit de cijfers dat het aantal waarnemingen duidelijk in de lift zit. In de periode van 1800 tot 1949 is er buiten het verzamelde exemplaar dat al eerder werd vermeld slechts één waarneming. Tussen 1950 en 1979 zijn er een zestigtal waarnemingen (aanvaarde en niet onderzochte meldingen) en tussen 1980 en 2002 zijn er ongeveer 200 waarnemingen (aanvaarde, geregistreerde en niet onderzochte meldingen).

Als we kijken naar de grootte van de groepen die gezien worden dan blijkt het merendeel van de waarnemingen uit solitaire individuen te bestaan. Toch is het waarnemen van een groepje Witwangsterns meer dan reëel wat blijkt uit bijgevoegde tabel.

# ex.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12	13
# waargenomen	143	49	20	16	1	2	4	1	1	2	1	1

Buiten deze aantallen werd een aantal keer een grotere groep waargenomen., namelijk op 5 juni 1980 in Virelles (15 ex.), 6 en 7 mei 2000 Gavers – Harelbeke (15 ex.), 10 mei 2000 Virelles (16 ex.) en 23 – 26 mei 1986 Blokkersdijk -Antwerpen (17 ex.).

Ook kwamen Witwangsterns sporadisch tot broeden in ons land. In 1950 waren er 3 broedparen in Turnhout. De jongen en één van de oudervogels konden worden geringd. In 1957 waren er in Genk maar liefst 48 ex. aanwezig van 16 tot 30 mei. Er werden eieren gelegd, maar het uiteindelijke resultaat waren 8 mislukte broedgevallen. In 1958 keerden in Genk 13 Witwangsterns terug van 24 april tot 6 juli, maar nu werd niet tot een broedpoging overgegaan.

Verspreiding over de wereld

Witwangsterns vinden we terug in Eurazië, Afrika en Australië. In Europa vinden we de ondersoort *hybridus* met een uitgebreid verspreidingsgebied in het zuidwesten en zuidoosten. Het loopt door tot in West-Rusland en Zuid-, Centraal- en Oost-Kazakstan. Deze vogels overwinteren hoofdzakelijk in Afrika en Zuidwest-Azië. Een andere populatie, ondersoort *indicus*, vinden we in Oost-Iran, Pakistan en Noord-Indië. Verder vinden we in Azië een populatie, ondersoort *swinhoei*, in het oosten, meer specifiek in de Baikal-regio, Oost-China en Taiwan. In Noordoost-Indië en Sri Lanka komt de ondersoort *javanicus* voor. Vogels van deze groep overwinteren in Maleisië en Indonesië. De ondersoort die in Afrika standvogel is, is *sclateri*. Deze komt voor van Kenia tot Zuid-Afrika en op Madagaskar. *Fluviatilis* vinden we in het

broedseizoen in Australië, buiten de broedtijd migreren ze naar Nieuw-Guinea en de Molukken.

Witwangsterns zijn zeker geen zeldzame vogels. Het aantal broedparen in Zuid-Spanje loopt mogelijk op tot 100.000. In de rest van Europa vinden we ongeveer 25.000 bp. In West-Europa komt de soort maar sporadisch tot broeden. In de republieken van de voormalige USSR komen ook verschillende tienduizenden vogels tot broeden. In het noorden van Afrika, Marokko en Tunesië, is de soort recent wel als broedvogel verdwenen. Voor de rest van de populaties kon ik geen aantallen vinden, maar de soort is zeker en vast een algemene broedvogel in Azië.

Met bijzondere dank aan Paul Herroelen en Gunter De Smet voor de ter beschikking gestelde gegevens.

Peter Collaerts

Literatuur :

Verzamelde gegevens van Witwangsterns in België ; G. De Smet (niet gepubliceerd)

- *Vogels in het Dijleland ; M. Hens*
- *Handbook of the Birds of the World, Vol. 3 ; Lynx Edicions – Birdlife International*